

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr. Szalainé dr. Szántai Katalin ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű, III. rendű, IV. rendű, V. rendű, VI. rendű, VII. rendű, VIII. rendű, IX. rendű, X. rendű, XI. rendű, XII. rendű felpereseknek a dr. Gyuricza Péter ügyvéd által képviselt Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Hetényi Géza Kórház-Rendelőintézet alperes ellen ügyeleti díjkülönbözet, nem vagyoni kártérítés és egyéb megfizetése iránt a Szolnoki Munkaügyi Bíróságon 3.M.454/2008. szám alatt megindított és másodfokon a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 4.Mf.20.035/2010/12. számú ítéletével jogerősen befejezett perében az említett másodfokú határozat ellen az alperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 4.Mf.20.035/2010/12. számú ítéletének azon rendelkezését, mellyel helybenhagyta az alperesi marasztalást meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletének a felperesek keresetét elutasító részét, nem érinti. Ezt meghaladóan a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, és a Szolnoki Munkaügyi Bíróság 3.M.454/2008/20. számú ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felpereseket, hogy tizenöt nap alatt fizessenek meg az alperesnek egyenként 16.000 (tizenhatezer) forint + 4.000 (négyezer) forint Áfa együttes másodfokú és felülvizsgálati eljárási költséget.

A másodfokú és a felülvizsgálati eljárás illetékét az állam viseli.

I n d o k o l á s :

A felperesek közalkalmazotti jogviszonyban műtősként és műtősegédként dolgoztak az alperes kórház-rendelőintézet sz. osztályán. 2004. május 1-től 2005. december 31-ig terjedő perbeli időszakban a napi 8 óra munkaidejük felett rendszeresen ügyeletet is elláttak, amely hétköznapi a rendes napi munkaidő végétől a következő napi munkaidő kezdetéig 16 óra időtartamú, míg a hétvégi - szombat-vasárnap ellátott ügyelet - 24 óra volt.

A felperesek arra hivatkozva terjesztették elő keresetüket, hogy a törvényes heti 60 órát - háromhavi munkaidőkeretben 780 órát - meghaladóan végeztek munkát, melynek ellenértékét nem kapták meg, és az alperes nem adta ki részükre a jogszabály szerint járó pihenőidőt. Eredetileg túlmunkadíj jogcímén terjesztették elő az igényüket, majd keresetüket módosítva elsődlegesen nem vagyoni kártérítés megfizetésére, másodlagosan pihenőidő pénzbeni megváltására kérték az alperest kötelezni.

A Szolnoki Munkaügyi Bíróság 3.M.454/2008/20. számú ítéletével a felperesek keresetét elutasította.

A megállapított tényállás szerint a felperesek havi 6-8 ügyeletet láttak el oly módon, hogy az ügyelet teljesítését követően a következő rendes napi munkaidőt is végigdolgozták pihenőidő biztosítása nélkül. Az alperes az ügyeleti szolgáltatást a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) egészségügyi ágazatban történő végrehajtásáról szóló 233/2000.(XII.23.) Korm. rendelet (R.) és a kollektív szerződés alapján díjazta és kifizette részükre az egészségügyi tevékenység végzésének egyes kérdéseiről szóló 2003. évi LXXXIV. törvény (Ettv.) 13. és 14. §-ai alapján a heti maximumot meghaladóan elrendelt, önként vállalt többletmunka esetére előírt magasabb, a külön jogszabályban meghatározott díj 50 %-kal megemelt összegét.

A munkaügyi bíróság ítélete indokolásában utalt az Európai Parlament és a Tanács munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 93/104/EK és annak helyébe lépett 2004. augusztus 2-től hatályos 2003/88/EK irányelvben (továbbiakban: irányelv), valamint az Európai Bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában hozott határozataiban foglaltakra és megállapította, miszerint a felperesek által 2004. május 1-től teljesített ügyelet tartama teljes egészében munkaidőnek minősül.

A munkaügyi bíróság részletesen kifejtette, hogy az Alkotmánybíróság 72/2006.(XII.15.) AB határozatában megállapította a R. 9-10. §-a alkotmányellenességét, ezért azokat 2004. június 30. napjával megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság a fenti rendelkezések "pro futuro" megsemmisítésénél azt vette figyelembe, hogy a rendelkezések azonnali megsemmisítése jogbizonytalanságot okozna. Az Alkotmánybíróság szerint a R. 9. § (1) bekezdésében foglalt szabályozás a pihenéshez és szabadidőhöz való alapvető jogot a Kjt. 59.§-a (5) bekezdésében meghatározott mértéket meghaladó módon rendeleti úton korlátozza, így az R. 9. § (1) bekezdésében biztosított munkáltató általi kötelezési lehetőség szabályozása a rendkívüli munkavégzés terén túllép a törvényi felhatalmazáson.

A munkaügyi bíróság ítélete indokolásában idézte az Ettv. 5. § (5)

bekezdését, amely szabályozza az egészségügyi dolgozó által egy héten végezhető egészségügyi tevékenység együttes időtartamát. Eszerint az - a 13. § (2) és (4) bekezdésében foglalt kivétellel - hathavi átlagban nem haladhatja meg a heti 60 órát, továbbá egy naptári napon a 12 órát akkor sem, ha az egészségügyi tevékenység végzésére párhuzamosan több, vagy többfajta jogviszony keretében kerül sor. Ez alapján levont jogkövetkeztetése szerint az alperes az Ettv. idézett rendelkezéseibe ütközően foglalkoztatta a felpereseket, az esetenkénti heti 60 órát meghaladó foglalkoztatás, a napi munkaidő és a pihenőidő kiadására vonatkozó szabályok megsértése miatt sérült a felperesek pihenéshez való joga. Az alperes ezért jogellenesen járt el akkor is, ha az eljárása mindenben megfelelt a R. perben még irányadó rendelkezéseinek.

Ugyanakkor a munkaügyi bíróság szerint a felperesek nem vagyoni kártérítésre azért nem jogosultak, mert annak elengedhetetlen törvényi feltétele a nem vagyoni kár bekövetkezése és annak bizonyítása, amely a Pp. 164. § (1) bekezdése szerint a felperesek érdekében állt. A pihenéshez való jog sérülése nem jelenti egyszersmind a Ptk. 76. §-a szerinti személyhez fűződő jogok sérelmét is, mert a lefolytatott bizonyítási eljárás során nem nyert bizonyítást, hogy a felperesek testi épsége vagy egészsége tényleges sérelmet szenvedett volna. Ettől függetlenül a személyhez fűződő jog megsértése önmagában ugyan alapot ad a jogellenesség megállapítására, de nem vagyoni hátrány bizonyítása hiányában nem indokolja a nem vagyoni kárpótlás megállapítását.

A munkaügyi bíróság továbbá megalapozatlannak találta a felperesek - felülvizsgálati eljárás tárgyát nem képező - pihenőidő pénzbeni megváltása iránti igényét is.

A munkaügyi bíróság ítélete ellen annak megváltoztatása és keresetük szerinti döntés hozatala iránt a felperesek fellebbeztek, míg az ítélet indokolását sérelmezve az alperes csatlakozó fellebbezéssel élt.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 4.Mf.20.035/2010/3. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és kötelezte az alperest, hogy nem vagyoni kártérítés jogcímén fizessen meg a I., VII., valamint IX. rendű felpereseknek személyenként 300.000 forintot, a II. rendű felperesnek 270.093 forintot, a III. rendű felperesnek 177.622 forintot, a IV. rendű felperesnek 170.259 forintot, az V. rendű felperesnek 214.031 forintot, a VI. rendű felperesnek 208.608 forintot, a VIII. rendű felperesnek 219.262 forintot, a X. rendű felperesnek 145.058 forintot, a XI. rendű felperesnek 196.495 forintot, a XII. rendű felperesnek 188.868 forintot és ezen összegek után 2006. január 1-től a kifizetésig járó törvényes késedelmi kamatát, továbbá a felperesek által fizetendő elsőfokú perköltség összegét

leszállította. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság kiegészítette a tényállást alperes által készített kimutatás adataival, mely tartalmazza a felperesek által 2004. június 1-től 2005. december 31-ig teljesített ügyeletek, a pihenőnappal, illetve pihenőidővel kompenzált, valamint a pihenőidővel nem kompenzált ügyeletek számát, és ez alapján a felperesek pihenőidőben történt munkavégzés utáni illetménypótlék iránti igényét alaptalannak, míg a nem vagyoni kártérítés iránti igényét a közalkalmazotti jogviszonyokban is alkalmazandó Mt. 174.§ (1) bekezdése alapján nagyobb részt alaposnak találta.

A másodfokú bíróság egyetértett a munkaügyi bíróság megállapításával, mely szerint a pihenőidő kiadására vonatkozó szabályokat az alperes nem tartotta be. Osztotta a munkaügyi bíróság ítéletében kifejtett azon álláspontot is, hogy az alperes jogellenes magatartást tanúsított akkor, amikor a felpereseket az Ettv.-ben meghatározott heti 60 órát meghaladó időre osztotta be ügyeletre, és részükre nem biztosította az irányelv 3. cikkében és az Ettv. 17. § (7) bekezdésében előírt pihenőidőt.

Nem értett egyet ugyanakkor azzal a megállapítással, mely szerint a felperesek esetében személyiségi jogsérelem nem valósult meg, mert az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésében biztosított, a pihenéshez, a szabadidőhöz való jogsérelem a személyiségi jog sérelmével áll összefüggésben. A Ptk. 76. §-a szerinti felsorolás csak példálózó jellegű, de nem jelenti, hogy más személyiségi jog - adott esetben a pihenéshez való jog - sérelme nem alapozhatja meg nem vagyoni kártérítési igényt.

A másodfokú bíróság szerint a felpereseket azzal, hogy az alperes hosszabb időn - másfél éven keresztül - jogellenesen foglalkoztatta és részükre a rendszeresen ellátott ügyelet után pihenőidőt nem biztosított, jelentős mértékű hátrány érte, amit vagyoni eszközökkel kell csökkenteni, illetve kiegyenlíteni.

A felperesek személyes előadása és a perbeli tanúvallomások alapján a másodfokú bíróság bizonyítottan találta, miszerint a pihenőidő csökkentése a felperesek részéről többletenergiát követelt, a folyamatos munkavégzés nagyobb fáradtsággal járt, idegesek voltak, magánéleti problémáik fokozódtak. Jóllehet ez a helyzet bizonyítottan testi vagy lelki sérülést, visszafordíthatatlan változást nem okozott, ugyanakkor a felperesek magánéletére huzamosan negatív hatást gyakorolt, a családi kapcsolatok ápolását, a napi feladatok elvégzését, a megszokott családi munkamegosztást, de akár a szabadidő regenerálódásra való felhasználását hátrányosan befolyásolta.

A másodfokú bíróság nem fogadta el az alperes érvelését, mely szerint kártérítési felelőssége alóli kimentési oknak minősül, hogy a R. előírásai szerint járt el, mert a hivatkozott magasabb rendű jogszabályok alapján választási lehetősége volt a munkaidő-beosztás, ügyelet meghatározása tekintetében.

A másodfokú bíróság nem fogadta el az alperes azon érvelését sem, miszerint a felperesek beleegyeztek, hogy őket munkaidőkeretükön felüli időre ügyeletbe ossza be. A felpereseknek az a magatartása, hogy nem tagadták meg a munkavégzést - különösen a betegellátás alperes által is indokoltnak tartott fontosságára, folyamatosságára tekintettel - nem minősül a részükről vétkes magatartásnak.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben annak hatályon kívül helyezését és felperesek keresetének elutasítását kérte.

Arra hivatkozott, hogy az R. 10. § (3) bekezdése alapján az R. 10. § (4) bekezdésében foglaltak kivételével az ügyeleti szolgálat után nem járt pihenőidő. A perbeli időszak 2004. május 1. és 2005. december 31. közötti időszak, tehát azt megelőző előtt az Alkotmánybíróság e jogszabály jogsértő voltát megállapította. Az Alkotmánybíróság a vonatkozó rendelkezést 2007. június 30. napjával "pro futuro" semmisítette meg, ezért a jogszabály jogsértő voltának megállapítását követően is lehetővé tette annak alkalmazását, így az alperesi érvelés szerint annak jogsértő volta megállapítását megelőző időszakban történt alkalmazása sem lehet jogsértő. Amennyiben 2007. június 30-át megelőző időre alkalmazhatók az R. ügyeleti díjazásra vonatkozó rendelkezései, a pihenőidő kiadására vonatkozó 10. § (3) bekezdése is alkalmazható volt a perbeli időszakban.

Nincs jogszabályi alapja a nem vagyoni kártérítésnek, a felperesek foglalkoztatása megfelelt a hatályos jogszabályoknak, ezért a hatályos jogszabályok betartása az Mt. 174. § (2) bekezdésében meghatározott kimentési oknak minősül. A felperesek önként vállalták a kártérítés alapjául szolgáló munkaidőkereten felüli munkavégzést, azt nem tagadták meg annak ellenére, hogy erre jogszabály adta lehetőségük volt.

A felperesek felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérték.

Érvelésük szerint az alperest megillette a választás joga, hogy a perbeli időszakban az uniós irányelvet és az akkor még hatályban volt jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti rangsor alapján az Ettv.-t vagy az alacsonyabb szintű kormányrendeletet alkalmazza a munkaidő szervezés vonatkozásában. Ezt alátámasztja az is, hogy az alperes 2004. május hónapban már

2006. január 1-től - annak ellenére, hogy az Alkotmánybíróság 2007. június 30-ával semmisítette meg a kormányrendeletet - alkalmazta az Ettv. szerinti munkaidő elszámolást és biztosította a pihenőnapot.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

A felülvizsgálati kérelem a következők szerint alapos.

Nem vagyoni kártérítés akkor terheli a munkáltatót, ha a kártérítési felelősség valamennyi törvényi feltétele bizonyítottan fennáll.

A közalkalmazotti jogviszonyra a Kjt. 2. § (3) bekezdése értelmében az Mt. 174. § (1) bekezdése irányadó, mely szerint a munkáltató a munkavállalónak (közalkalmazottnak) munkaviszonyával (közalkalmazotti jogviszonyával) összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. Ebből következően az objektív munkáltatói kárfelelősség folytán nem annak van perdöntő jelentősége, hogy a felperesek foglalkoztatása teljes körben megfelelt-e a közösségi irányelvben és az Ettv.-ben foglaltaknak, hanem annak, hogy a jogellenesség tényleges kár okozásában valóban megvalósult-e.

A peres adatok alátámasztják a felperesek személyiségi jogának sérelmét, ezért a másodfokú bíróság e körben levont következtetése nem jogszabálysértő. Ugyanakkor a személyhez fűződő jogok megsértésének igazolása önmagában csak a jogellenes magatartás megállapítására ad alapot. Nem vagyoni kártérítésnek akkor lehet helye, ha a károsult bizonyítja nem vagyoni hátrány bekövetkezését, illetve a nem vagyoni kár és a jogellenes magatartás között fennálló releváns okozati összefüggést.

A Legfelsőbb Bíróság már több eseti döntésében kifejtette, hogy bizonyított kár hiányában még a személyhez fűződő jog tényleges megsértése sem teszi lehetővé a nem vagyoni kártérítés megállapítását (BH 2002.24., BH 2001.12.).

A felperesek előadása és a kizárólag közeli hozzátartozó tanúk vallomása a leterheltség miatti életvezetési nehézségeket ugyan igazolta, azonban a fáradtság, az átlagosnál kevesebb szabadidő egymagában nem vagyoni kárként nem értékelhető.

A munkaügyi bíróság helytálló álláspontja szerint ezért nem állapítható meg az adott esetben, hogy a felperesek olyan nem vagyoni hátrányt szenvedtek, amelynek csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez a nem vagyoni kártérítés megítélése indokolt. Ennek megítélésekor semmi esetre sem hagyható figyelmen kívül, hogy a felperesek ügyelet teljesítésével összefüggő foglalkoztatása

megfelelt a perbeli időszakban alkalmazandó R. vonatkozó rendelkezéseinek és a kialakult gyakorlatnak. A munkaidőkereten felüli munkavégzés tekintetében bizonyos önkéntesség, egymás közötti együttműködés valósult meg, az ügyeleti beosztást előzetes egyeztetéssel állították össze.

Az előbbiek szerint bizonyított kár hiányában az alperes az Mt. 174. § (2) és (3) bekezdése szerinti érvelését nem kimentési okként, hanem a munkáltatói kárfelelősség feltételei fennállása, illetve a feltételek hiánya körében kellett értékelni.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletnek azon rendelkezését, mellyel helybenhagyta az alperesi marasztalást meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletének a felperesek keresetét elutasító részét, nem érintette. Ezt meghaladóan a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és a munkaügyi bíróság érdemben helyes ítéletét helybenhagyta.

A pervesztes felpereseket a Pp. 78. § (1) bekezdésének alkalmazásával kötelezte az alperes felülvizsgálati eljárási költsége megfizetésére, míg a másodfokú és a felülvizsgálati eljárás illetékét a 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 14. §-a értelmében az állam viseli.

Budapest, 2011. november 30.

Dr. Tálné dr. Molnár Erika s.k. a tanács elnöke, Dr. Stark Marianna s.k. előadó bíró, Dr. Földényi Gyuláné s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

bíróági tisztviselő